

Contactpersoon

Peter Meininger
Adviseur ecologie

T 06-31001892
peter.meininger@rws.nl

Datum

11 februari 2014

Bijlage(n)

memo

Getijdenpoelen langs de Oosterschelde: zin of onzin?

Het projectbureau Zeeweringen is verantwoordelijk voor het vervangen van de steenbekleding van het grootste deel van de zeedijken langs de Oosterschelde. Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de actuele en potentiële ecologische waarden. Mede in het kader van project 'Rijke dijken' zijn bij wijze van proef langs een aantal trajecten getijdenpoelen aangelegd, met als doel het ecologisch functioneren van de dijk te vergroten. Sommige poelen hebben ook een recreatieve/educatieve functie.

Tot nu toe was vrijwel onbekend hoe deze poelen functioneren: leveren ze een ecologische meerwaarde op? Daarom verstrekte projectbureau Zeeweringen een opdracht aan de Stichting Het Zeeuwse Landschap, met de concrete vraag welke diersoorten gebruik maken van deze poelen, en op welke wijze (voortplantingsgebied, kinderkamer etc.). Het onderzoek werd uitgevoerd door medewerkers van de Afdeling Ecologie van Stichting Het Zeeuwse Landschap met hulp van vrijwilligers van Stichting Anemoon.

De volgende poelen werden in het late voorjaar en in de zomer één tot drie maal bezocht: nabij Flauwers Inlaag, Betonbakken Ouwerkerk, Koude- en Kaarspolder, Kattendijkse Dijk (vier poelen) en Goese Sas. Het onderzoek bestond uit een inspectie van de poelen, waarbij stenen gekeerd werden en actief m.b.v. schep- en sleepnetten is gevist. Van alle herkenbare dieren, planten en andere organismen is een lijst per poel opgesteld en een schatting van de talrijkheid.

Ecologische meerwaarde

Getijdenpoelen hebben een ecologische meerwaarde omdat ze van nature altijd in een delta aanwezig zijn. Ze zijn van nature aanwezig op plaatsen waar water in kleiachtige kommen bij eb niet kan wegstromen. De aanleg van de zeedijken heeft veel van dit soort plekken met hun leefgemeenschappen doen verdwijnen. De aanleg van nieuwe poelen biedt slechts gedeeltelijk een vervanging voor deze natuurlijke poelen en hun leefgemeenschappen, omdat ze veelal opgebouwd zijn uit hard substraat en hierdoor vaak een ander, weliswaar soortenrijker, habitat vormen. Ook zijn ze veelal op gelijke hoogte in de getijdenzone aangebracht, waardoor de hiermee gepaard gaande natuurlijke soortendiversiteit 'beperkt' blijft. Wel verzachten de nieuwe getijdenpoelen de harde en monotone grens tussen land en stromend water, die zeedijken tegenwoordig vormen. Gezien het uiteenlopend karakter van de aangelegde poelen is het ecologisch effect variabel. Een kleine betonnen waterbak van enkele m³ (Ouwerkerk) is van geheel ander

karakter dan een uitgestrekte laaggelegen poel met slikkerige bodem (Flauwers Inlaag).

De soortenrijkdom blijkt in veel van de poelen erg hoog te zijn. Dat geldt voor veel soortgroepen. Steekproefsgewijs is ook in de directe omgeving van de poelen gekeken en meestal was daar een vergelijkbare hoeveelheid soorten aanwezig. Voor enkele soortgroepen zijn de poelen iets soortenrijker zijn dan de directe omgeving. Dat geldt voor de wieren, anemonen en garnalen.

In een aantal van de grotere poelen zijn flinke scholen jonge vis aangetroffen. De indruk bestaat dat ze een functie vervullen als kraamkamer. De vissoorten die het meeste van de poelen lijken te profiteren zijn Puitaal, Steenslijmvis, Zeedonderpad, Groene zeedonderpad en Botervis.

Omdat de poelen vaak een gering oppervlakte hebben, zal het effect op populatieniveau beperkt zijn. Dit neemt niet weg dat bij een flinke uitbereiding van de poelen het effect wel dienovereenkomstig vergroot zal worden.

Omdat hard substraat in de delta van nature niet aanwezig is, is het aandeel exotische soorten er ongekend hoog, en de instroom van nieuwe soorten gaat onverminderd door.

Recreatieve meerwaarde

Alle poelen hebben een duidelijke recreatieve/educatieve en belevingswaarde. Alleen al de aparte vormgeving maakt mensen nieuwsgierig en lokt ze erheen. In een aantal van de kleinere poelen is, door het heldere water, het onderwaterleven prachtig te bewonderen. Deze functie kan verder worden versterkt door o.a. de poelen verder uit te breiden en hierbij meer variatie in de ligging en vorm aan te brengen. Het aanbrengen van meer losse stenen, die gekeerd kunnen worden, verhoogt de belevingswaarde; nu zitten veel stenen vast in het asfalt. Ook het aanbrengen van informatieborden, die wijzen op het leven in de poel kan de educatieve waarde vergroten.

De ecologische waarde van de poelen blijkt omgekeerd evenredig met de recreatieve/educatieve waarde. De hele grote en laaggelegen poelen hebben de meeste ecologische waarde, maar worden door de meeste wandelaars of fietsers niet eens als zodanig herkend. Helemaal aan de andere zijde zijn er de heel kleine betonnen bakken op de dijk bij Ouwkerk, die in ecologische zin weinig meerwaarde hebben. Dit zijn voor recreanten wel prachtige waterbakken, waar je op een makkelijke manier iets van het onderwaterleven kunt zien.

Conclusie

De aangelegde getijdenpoelen hebben een grote recreatieve/educatieve meerwaarde en een geringere ecologische meerwaarde. Het verder uitbreiden van de poelen is ecologisch zinvol als hierbij het accent ligt op meer variatie in grootte, diepte, hoogte in de getijdenzone en bekleding. Dit mag niet ten koste gaan van bijvoorbeeld intergetijdenslik. De recreatieve/educatieve waarde kan verder versterkt worden door het plaatsen van informatieborden.

Datum
11 februari 2014

Literatuur

Speksnijder E. & Calle L. 2013. Evaluatie-onderzoek naar de meerwaarde van de getijdepoelen in de Oosterschelde. Rapport Stichting Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp.

Peter Meininger
Adviseur ecologie